

N:o 25.

Ank. till Riksd. kansli den 3 mars 1905, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om omarbetning af gällande bestämmelser i fråga om bötesstraffet.

I en inom Andra Kammaren väckt och till lagutskottet hänvisad motion, n:o 149, har herr *G. A. E. Kronlund* anfört följande:

»Uti en inom Andra Kammaren under 1903 års riksdag väckt motion ifrågasatte undertecknad ändring i gällande bestämmelser om bötesstraffet i syfte, att detsamma måtte så vidt möjligt vardas afpassadt efter den brottsliges betalningsförmåga.

Såsom skäl härför anförde jag följande:

»Af i vår strafflag förekommande allmänna straffarter är bötesstraffet betecknadt såsom det lindrigaste och sålunda endast tillämpligt å de fall, där frihetsstraff icke för förseelsens ringhet bör förekomma.

Bötesstraffet är i olikhet med frihetsstraffet, som riktas mot den dömdes person, hans kroppsliga integritet, i stället afsedt att träffa hans egendom och utgör sålunda ett förmögenhetsstraff.

Vill man vid tillämpandet af detta straff fasthålla vid principen af likhet inför lagen, synes mig, att våra nuvarande bestämmelser i detta afseende föga äro ägnade att tillgodose denna princip.

Vid bötesstraffet borde det naturligtvis tillses, att detta lika effektivt träffar den ene och den andre, den ekonomiskt bättre situerade och den i detta afseende vanlottade; ingalunda kan man sägas hafva tillämpat likheten inför lagen, om två personer för samma förseelse, t. ex. våldsamt motstånd vid offentlig förrättning, ådömas 50 kronors böter,

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 7 Saml. 21 Häft. (N:o 25).

och därvid tillika inträffar, att den ene af dessa personer har 5,000 kronors årlig inkomst och den andre endast 500 kronor.

Med våra gällande bestämmelser blir bötesstraffet för den fattige och mindre bemedlade ett förklädt frihetsstraff, i det att fängelsestraffet inträder såsom förvandlingsstraff i de uteblifna böternas ställe, då däremot bötesstraffet under i öfrigt likartade förhållanden för den burgne samhällsmedlemmen, som däraf drabbas, blir af föga eller ingen effekt.

Då ju förvandlingsstraffet för böter inträder både för den, som icke *kan*, som för den, som icke *vill* betala böterna, få bötesbestämmelserna i vår lag en förhatlig bismak af klasslagstiftning, något som naturligtvis måste vara främmande för hela vår rättsåskådning.

Vill man därför undvika skenet af en dylik klasslagstiftning och det motbudande samt rättsmedvetandet sårande uti att mot den till böter dömd, som saknar förmåga att gälda dessa, tillämpa det svårare förvandlingsstraffet fängelse, och tillika tillse, att bötesstraffet lika effektivt drabbar personer under olika förmögenhetsvillkor, synes mig, att man bör reformera gällande bestämmelser i detta afseende därhän, att böterna afpassas efter den dömdes betalningsförmåga och att, äfven om man icke anser sig kunna af praktiska hänsyn helt och hållet afskaffa förvandlingsstraffet, man dock söker i möjligaste måtto inskränka antalet af dem, som däraf träffas.

I sistnämnda afseende har redan strafflagskommittén föreslagit bestämmelser, som äro ägnade att leda till målet, nämligen därom, att den bötfällda äger rätt åtnjuta anstånd med betalningen af böterna och erlægga dessa å vissa betalningsterminer.

Hvad hufvudfrågan beträffar, nämligen bötesstraffets reformering i den af mig först angifna riktning, har ännu intet hos oss åtgjorts.

Denna fråga har emellertid i våra grannländer och för öfrigt flera andra europeiska länder sedan länge varit aktuell och delvis bragts till sin lösning.

Sälunda stadgar danska strafflagen en rätt vidsträckt latitud för bötesstraffets utmätande från 2 kronor till 4,000 kronor samt att vid bötesbeloppens bestämmande särskild hänsyn skall tagas till den dömdes förmögenhetsförhållanden. Den nya norska strafflagen af den 22 maj 1902 uppställer en ännu vidsträcktare latitud för samma straff, nämligen för »förseelser» från 1 krona till 5,000 kronor och för »förbrytelser» från 3 kronor till 10,000 kronor, samt innehåller i fråga om bötesbeloppens bestämmande ungefär enahanda stadganden som danska strafflagen.

Man har emellertid inom lagstiftningsarbetet på detta område velat gå ännu längre och sökt göra gällande den åsikten, att de nu i de flesta europeiska länders strafflagar förefintliga bestämmelser om penningböter, inom fasta latituder, borde ersättas med stadganden om bötesstraffens beräkning efter den dömdes dagsinkomst för viss tid inom angifna gränser, hvarigenom man i möjligaste måtto skulle kunna afpassa böterna efter den ekonomiska förmågan hos den brottslige och tillika undgå den formella oegentligheten, att två personer för samma förseelse, exempelvis våldsamt motstånd vid offentlig förrättning, under i öfrigt likartade omständigheter blott på grund af deras olika förmögenhetsförhållanden dömas till respektive 25 och 250 kronors böter.

En dylik åsikt har i viss mån fått sitt uttryck i den portugisiska strafflagen, som stadgar, att böter icke skola öfverstiga 3 års inkomster, och i det af kommitterade utarbetade förslaget till norsk strafflag, i hvilket förslag, som låg till grund för den sedermera antagna strafflagen af den 22 maj 1902, funnos intagna bestämmelser därom, att böter för »förbrytelser» icke finge sättas under den dömdes antagliga inkomst för 2 dagar och icke öfver hans inkomster för 5 månader samt att böterna för »förseelser» icke skulle understiga inkomsterna för en half dag och icke öfverstiga dessa för en och en half månad.

Dessa bestämmelser inflöto icke i den sedermera antagna norska strafflagen.

Man har gentemot dylika bestämmelser framhållit, att dessa skulle föranleda till, att man vid utmätandet af bötesstraffet toge en alltför ensidig hänsyn till den brottsliges förmögenhetsförhållanden, vidare att inkomsten ingalunda vore någon tillförlitlig måttstock å den brottsliges ekonomiska förhållanden och förmåga att bära böterna, i det att stora skulder, en stor familj m. m. kunna i väsentlig grad inverka på den dömdes ekonomiska bärkraft i detta afseende. Slutligen har anmärkts, att bestämmelserna i fråga förutsätta ingående undersökningar om den dömdes ekonomiska ställning, som i många fall skulle onödigtvis bidraga att förlänga ett måls handläggning och fördröja dess afgörande, utan att dessa undersökningar skulle medföra något säkert resultat.

Vid en reformering af bötesstraffet i vårt land torde man utan alltför stora rubbningar i gällande lag kunna införa den grundsats, man i detta afseende måste uppställa för att tillmötesgå rättvisans kraf, nämligen att bötesstraffet bör blifva, hvad det afsetts att vara, ett förmögenhetsstraff och så anordnas, att det såsom sådant kan verkställas, att böterna sålunda afpassas efter den brottsliges ekonomiska förmåga, efter hans förmåga att kunna betala böterna och därigenom lika verk-

samt träffar den burgna klassen som den mindre bemedlade, på samma gång som sålunda endast den, som icke *vill* betala böterna, drabbas af förvandlingsstraffet.

Förnämsta hindret för tillämpandet af en dylik princip i vår strafflag torde väl vara att finna i de snäva latituderna för bötesstraffets utmätande. Dessa latituder äro i vanliga fall från 5 kronor till 500 kronor, och endast undantagsvis stegras maximum till 1,000 kronor. Iuom dessa trånga gränser gifves ej tillfälle för våra domstolar att, under nödigt aktgifvande på en brottslig handlings skiftande karaktär och därpå följande mer eller mindre straffvärdhet, äfven taga nödig hänsyn till ofvannämnda grundsats vid straffets utmätande. Detta kräver med nödvändighet ojämförligt större bötesstrafflatituder än våra nu befintliga.

Men äfven med vidgade böteslatituder blefve tvifvelsutän tillämpningen af nämnda grundsats en from önskan, såvidt ej i lagen stadgades en uttrycklig föreskrift därom, att vid bötesstraffets utmätande tillbörlig hänsyn borde tagas till den brottsliges förmögenhetsförhållanden eller ungefärliga inkomster. Utan att genom detaljerade bestämmelser af den art jag förut framhållit drifva domstolarna att vid straffets utmätande taga en alltför ensidig hänsyn till förmögenhetsvillkoren hos den brottslige, inskräptes dock genom en dylik föreskrift hos domstolarne skyldigheten att taga tillbörlig hänsyn till dessa förhållanden.

Att en sådan reform är ett önskemål äfven i vårt land, därom vittna många uttalanden af sakkunnige. Senast vid nordiska juristmötet i Köpenhamn 1902 års sommar bragtes denna fråga på tal under en diskussion om skärpt frihetsstraff såsom förvandlingsstraff för böter.

Referenten i detta ämne, hofrättsassessor Gullstrand, som tillika varit ledamot i svenska strafflagskommittén, yttrar på tal om bötesstraffet följande:

»Till fullo har i Sverige insetts olämpligheten af rådande förhållanden med afseende å förvandlingsstraffets användning, och år 1898 har den svenska Riksdagen i skrifvelse till Konungen hemställt, huruvida icke ändrade lagbestämmelser i ämnet erfordrades. Innehållet af denna skrifvelse utvisar icke, att Riksdagen afsett sådana ändringar beträffande bötesstraffet som exempelvis medgifvande af anstånd med böters betalning, afbetalning af böter terminsvis eller eljest eller böters aftjänande genom arbete, utan synes Riksdagen hafva ansett, att skärpning af förvandlingsstraffet dessförutan kunde lämpligen ifrågakomma. I anledning af denna Riksdagens skrifvelse tillsatte den svenska regeringen på våren 1900 en kommitté för att bland annat upprätta förslag

om skärpning af förvandlingsstraffen, men utan uppdrag att föreslå omorganisation af bötesstraffet. Utan tvifvel lär en fullständig omdaning af bötesstraffet hafva för regeringen framstått såsom ett oundgängligt villkor för en tillfredsställande anordning af förvandlingsstraffet, men då kommittéuppdraget varit af den beskaffenhet, som nyss nämnts, lär det icke väcka förvåning, att kommittén, enligt min mening, ej kunnat ernå ett så tillfredsställande resultat, som varit önskligt. Att de reformer, hvaraf bötesstraffet i Sverige är i behof och bland hvilka den utan jämförelse viktigaste torde åstadkommas genom lagbestämmelse om böternas afpassande efter den brottsliga betalningsförmåga, har kommittén, hvilken innevarande år avslutat sitt arbete, föreslagit allenast medgifvande af rätt till betalning å böter och uppskof med böters erläggande.»

Lagutskottet, som ställde sig afvisande mot ifrågakvarande förslag, yttrade angående detta följande: »Utskottet för sin del anser detsamma hvarken behöfligt eller lämpligt. Vid straffmätningen bör uppmärksamhet ägnas åt allt, som är af betydelse för bedömande af den tilltalades brottslighet och beskaffenheten af det straff, som kan erfordras för att utöfva åsyftad inverkan på den brottsliga viljan, och lika väl som den tilltalades personliga förhållanden i öfrigt, hans bildningsgrad, föregående vandel och dylikt, härvid blifva föremål för beaktande, kan och bör utan särskildt stadgande hänsyn tagas till hans förmögenhetsställning, i den mån densamma är för rätten känd och medför, att ett högre eller lägre straffmått är erforderligt och rättvist. I praxis förekommer också utan tvifvel ofta, att den tilltalades ekonomiska förhållanden utöfva inflytande vid bestämmande af bötesbeloppet. Några föreskrifter i afseende å de allmänna grunder, efter hvilka straffet skall utsättas inom strafflatituden, ansågos vid strafflagens antagande icke böra inflyta i densamma. Om man nu skulle göra undantag i fråga om förmögenhetsförhållandenas betydelse för utmätningen af bötesstraffet, är det att befara, att förmögenheten, såsom den enda i lagen angifna allmänna grunden för straffets bestämmande inom latituden, komme att betraktas såsom den omständighet, vid hvilken man företrädesvis hade att fästa uppmärksamhet, och alltså i jämförelse med andra förhållanden af minst liknande vikt finge större inverkan, än som vore tillbörligt och riktigt. Skulle domstolarne vid utmätande af bötesstraff vara skyldiga att städe taga hänsyn till den tilltalades förmögenhetsställning, vore det dessutom ofta behöfligt att anställa efterforskningar för att om densamma vinna en såvidt möjligt säker och noggrann kännedom. Häraf skulle lätt blifva en följd, att afgörandet af

målen fördröjdes och desamma medförde ökade kostnader, hvilket vore särskildt olämpligt i fråga om polismål och andra ordningsmål af enkel beskaffenhet, vid hvilka bötesstraff vanligast förekommer. Den ledning för straffmätningen, som sålunda erhöles, skulle i allt fall mången gång blifva af tvifvelaktigt värde på grund af de svårigheter, som äro förbundna med tillförlitligt bedömande af en persons ekonomiska villkor.»

Det i min framställning väckta förslag om förhöjning af latituderna för bötesstraffet ansåg däremot lagutskottet vara i och för sig mera beaktansvärdt; utskottet yttrade sålunda: »Äfven utskottet anser nämligen, att vid flera bland de förseelser, där bötesstraff förekommer, högsta gränsen för detsamma är satt allt för lågt, för att man, särskildt vid upprepade förseelser, skulle kunna inskrida så kraftigt, som vore önskvärdt. Detta förhållande var till någon del föremål för uppmärksamhet jämväl af nästlidet års Riksdag, som i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhöll om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till sådan ändring i 18 kap. 15 § strafflagen, att högre bötesstraff än det nu stadgade måtte kunna ådömas för fylleriförseelse. En förhöjning af vissa böteslatituder synes sålunda utskottet lämplig, och måhända kan äfven en förhöjning i större omfattning, afseende såväl de särskilda böteslatituderna som den allmänna latituden i 2 kap. 8 § strafflagen, förtjäna att komma under öfvervägande. Redan det förhållandet, att penningvärdet icke oväsentligt fallit efter tiden för strafflagens tillkomst, talar onekligen härför. Denna fråga är emellertid ganska vidtutseende. Vår strafflag känner icke, såsom exempelvis den norska, någon allmän indelning af straffbara handlingar i olika klasser, bestämda efter rättskränkningarnas svårare eller lindrigare beskaffenhet, och häraf har blifvit en följd, att, medan den norska lagen kunnat inskränka sig till att föreskrifva *en* böteslatitud för s. k. förbrytelser eller gröfre rättskränkningar och *en annan* för s. k. förseelser eller mindre rättskränkningar samt i hvarje fall endera af dessa latituder är tillämplig, vår straffrätt däremot utom den allmänna böteslatituden har en mängd särskilda, om hvilka bestämmelser finnas dels i olika lagrum i strafflagen, dels i andra författningar. En revision af böteslatituderna förutsätter alltså ett lagstiftningsarbete af icke obetydligt omfång. Huruvida tillräckliga skäl förefinnas att för närvarande påkalla en sådan åtgärd, utgör en fråga, som icke låter sig besvara på grundvalen af föreliggande motion.»

I enlighet med en vid utskottets betänkande fogad reservation, beslöt Andra Kammaren en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till sådana ändrade stadganden

angående bötesstraffet, att strafflatituderna höjdes samt att vid bestämmande af bötesbeloppet särskild hänsyn borde tagas jämväl till den brottsliges förmögenhetsförhållanden.

Första Kammaren biföll utskottets afstyrkande utlåtande, hvadan frågan förföll.

På sätt laguskottet, enligt hvad här ofvan framhållits, erinrat, torde en revision af strafflagens latituder för bötesstraffet vara af behofvet påkallad.

Böteslatituderna synas mig vara alldeles för snäfvä och icke lämna domstolarna tillräckligt utrymme för att efter sig företeende omständigheter utmäta straffet; särskildt märkbart blir detta vid iteration af sådana förseelser, för hvilka maximisatserna äro satta så lågt som t. ex. 20 kronor i 7 kap. 3 §, 12 kap. 15—18 §§, 100 kronor i 10 kap. 19 och 23 §§, 11 kap. 15 §, 12 kap. 15 och 18 §§ och 200 kronor i 10 kap. 23 § och 16 kap. 11 §.

Endast undantagsvis är den i strafflagen stadgade allmänna maximisatsen 500 kronor förhöjd, såsom t. ex. i 16 kap. 10 §, eller ersatt med andra beräkningsgrunder, såsom t. ex. i 22 kap. 19 och 20 §§ samt 25 kap. 21 §.

Många omständigheter hafva bidragit till att de nuvarande maximisatserna för bötesstraffet numera kunna anses vara föråldrade och otidsenliga. Sedan strafflagen trädde i kraft, har penningvärdet betydligt sjunkit, förmögenhetsförhållandena inom olika samhällslager förändrats och klyftorna mellan fattig och rik i detta afseende vidgats; under det att maximisatserna för böter i nu gällande strafflags tidigaste skede måste antagas hafva rätt kännbart träffat brottslige äfven ur de burgna klasserna, kunna bötesstraffen numera icke gärna innebära något kännbart ekonomiskt lidande för en burgen samhällsmedlem, som drabbats däraf.

Härtill kommer, att många slags förseelser, som vid tiden för strafflagens införande ansågos till sin beskaffenhet tämligen obetydliga och därför belades med ett jämförelsevis ringa straff, numera till följd af stigande kultur och bildningsgrad hafva i allmänna uppfattningen drabbats af ett skarpare omdöme och jämväl kräfva större straffsatser än hvad nu gälla. För att nämna några exempel, torde af detta skäl bötesbestämmelserna vara jämförelsevis alltför obetydliga i fråga om åtskilliga arter af fridsbrott, såsom svordom eller förargelseväckande beteende vid gemensam andaktsöfning, som ej är att till gudstjänst hänföra (11 kap.

2 §), och vid offentliga sammankomster, valförrättningar m. m. (11 kap. 9 §), oljud och förargelseväckande beteende å offentlig plats m. m. (11 kap. 15 § 2 mom.), öfverdådig framfart (11 kap. 15 § 1 mom.). Det samma torde också kunna sägas vara förhållandet beträffande bötesbestämmelserna för misshandelsbrott (14 kap.), missfirmelse (16 kap.), vissa förseelser enligt 18 kap. samt bedrägeribrotten. De i strafflagen förekommande böteslatitudernas snäfhets blir särskildt i ögonen fallande, om man jämför dess latituder med de ganska rymliga latituderna för frihetsstraffen samt med bötesbestämmelserna i de på administrativ väg tillkomna författningarna, såsom tullstadgan m. fl., där maximisatserna äro betydligt högre och utgå delvis efter andra grunder än strafflagens.

Äfven vid en jämförelse med utlandets lagstiftning i detta afseende finner man, huru låga våra nu gällande bötesbestämmelser äro. Sålunda hafva de allra flesta moderna strafflagar betydligt högre maximisatser än i vår strafflag; den nya norska strafflagen upptager, såsom jag förut nämnt, böter från 1 krona till 5,000 kronor för »förseelser» samt från 3 kronor till 10,000 kronor för »förbrytelser», den danska strafflagen stadgar böter från 2 kronor till 4,000 kronor, den tyska från 1 till 15,000 mark m. fl.

Att sålunda en revision af strafflagens bötesbestämmelser i syfte att betydligt vidga latituderna för bötesstraffet är af behofvet påkalladt, torde ligga i öppen dag, något som jämväl vitsordades af en framstående medlem af Första Kammaren, då ledamot af Konungens högsta domstol, vid diskussionen angående detta ämne i nämnda kammare vid 1903 års riksdag.

Huruvida i sammanhang därmed de strafflagen närstående författningar, såsom jaktstadgan, fiskeristadgan m. fl., behöfva förändras, torde väl af Kungl. Maj:t böra tagas i öfvervägande, för den händelse frågan om revision af strafflagen af Riksdagen begäres.

I hvilken grad de allmänna liksom de speciella böteslatituderna borde vidgas och höjas, torde icke utan en grundlig utredning kunna angifvas, men såsom ledning därutinnan lærer väl i viss grad grannländernas och äfven måhända de stora kulturländernas strafflagar böra tjäna.

Det af mig vid 1903 års riksdag väckta, här ofvan omförmälda förslag, att vid bötesstraffets utmätande tillbörlig hänsyn måtte tagas till den brottsliges förmögenhetsförhållanden, synes mig först med en dylik reform kunna till fullo genomföras.

Det förslag, jag i sådan riktning framställde vid nämnda riksdag, vill jag härmed ånyo upptaga och tillåter mig därvid åberopa hvad af mig till stöd för min föregående framställning anförts och som här ofvan återgifvits.

Tanken på böternas afpassning efter den brottsliges betalningsförmåga har, såsom jag förut påpekat, realiserats i såväl danska som norska strafflagen och har äfven i vårt land varit föremål för sympatiska uttalanden från framstående jurister och rättslärde.

I detta hänseende tillåter jag mig åberopa ett uttalande af professorn i straffrätt vid Uppsala universitet, hvilket uttalande anfördes under diskussionen i Andra Kammaren vid 1903 års riksdag och hade följande lydelse: »Bötesstraffet drabbas af viktiga anmärkningar. Det träffar nämligen — i allt fall då det är anordnad så som i vår nuvarande rätt — olika personer ytterst olika, detta äfven om man vid bötesstraffets utmätande tager hänsyn till den bötfälldes förmögenhetsställning. En bot af 500 kronor kan för en rik man hafva mindre att betyda än en bot af 5 kronor för en fattig. För att afhjälpa ifrågasvarande missförhållande har det framställts allehanda förslag. Ett sådant, ganska radikalt, är det, att lagen för bötesstraffet endast skall bestämma minimi- och maximigränser, sätta i visst förhållande till den bötfälldes direkta skatt. Det norska strafflagsförslaget (1896) innehåller åter i 27 §, att för de brott, som ungefär motsvara dem, som behandlas i vår strafflag [Forbrydelser i motsats mot Forseelser], kunna ådömas böter från 3 till 20,000 kronor samt att inom dessa gränser böterna i regeln böra sättas så, att de icke blifva mindre än den bötfälldes inkomst för 2 dagar eller större än hans inkomst för 3 månader, men att därjämte särskild hänsyn bör tagas till »den Dømtes Formues-forhold, og hvad han efter sine Livsforhold antages at kunne udrede», hvadan under i öfrigt lika förhållanden böterna blifva att sätta olika för en familjefar, som har många att försörja, och en ungarl, som blott har sig själf, äfven om båda hafva samma inkomst. Genom bestämmelser i denna riktning kan man i det väsentliga bryta udden af ifrågasvarande anmärkning mot bötesbeloppet, äfven om det ej är möjligt att undanröja all anledning till densamma.»

Fångvårdsstyrelsen uttalar i sitt utlåtande öfver 1898 års skrivelse, som föranledde strafflagskommitténs tillsättande, den meningen, att det borde tagas under ompröfning, huruvida ej skärpningen af förvandlingsstraffet borde åtföljas af en *proportionell* skärpning af själfva bötesstraffet så till vida, att böternas belopp utmättes efter den brottsliges förmögenhetsställning. Böterna kunna exempelvis i lagen bestämmas till

visst antal dagars inkomst, beräknad efter bevillningstaxeringen, dock ej utöfver ett visst maximibelopp, och endast där sådan eller annan bestämd grund saknades, såsom nu till viss siffra. Slutligen har redan för mer än 250 år sedan, då den stora lagkommissionen hade frågan på dagordningen, en af dåtidens störste jurister, nämligen Stjärnhök, gjort följande uttalande i frågan: »att det vore billigt, att penningböter vid lika brott varda proportionerade och lämpade efter personens lägenhet, ty intet tvifvel är ju, att en rik man lätt löser sin hand med 1,000 daler, där en fattig icke kan uppoffra mer än 100. Skulle den rike icke gifva mer än den fattige, vore detta som den största olikhet och emot Guds lag, som söker likhet i straffet. Om den rike icke skulle betala mer för våldsvärk än den fattige förmår uppbringa, så skulle straffet mot den förre förlora en afskräckande verkan, hvad honom pålågges vore såsom alls intet straff.»

Hvad beträffar utskottets invändning därom, att hänsyn till den brottsliges förmögenhetsförhållanden i allmänhet tages af våra domstolar vid bötesstraffets utmätande, medgifver utskottet själf, att sådant icke är en allmän regel; och i själfva verket torde det väl endast vara undantagsvis ett dylikt hänsynstagande äger rum. Särskildt torde väl våra öfverdomstolar vara ur stånd att taga någon som helst hänsyn till dessa förhållanden, då väl i allmänhet icke någon anteckning i underrettens protokoll sker därutinnan.

Hvad vidare angår utskottets invändning därom, att förmögenhetsförhållandenas betydelse för utmätningen af bötesstraffet icke borde särskildt i lagen framhållas, då de allmänna straffmätningsgrunderna icke voro däri angifna, torde böra erinras — hvad för öfrigt af talare inom båda kamrarna under diskussionen i ämnet vid 1903 riksdag framhölls — att den brottsliges förmögenhetsställning vore någonting helt annat än de allmänna straffmätningsgrunderna.

Med dessa senare bestämdes straffets storlek i förhållande till den föreliggande brottsliga handlingen.

Endast genom behörigt hänsynstagande till den brottsliges förmögenhetsställning blir det möjligt att med tillämpning af de allmänna straffmätningsgrunderna göra bötesstraffet lika för den fattige och den rike och sålunda reellt genomföra principen om allas likhet inför lagen; endast därigenom blir bötesstraffet, hvad det är afsedt vara, ett förmögenhetsstraff.

Att äfven med iakttagande af nämnda bestämmelse straffet icke alltid kommer att medföra en full likhet inför lagen, är ju gifvet, då någon fullt tillförlitlig uppskattning af den bötfälldes förmögenhetsför-

hållanden i de flesta fall aldrig kan göras, och bötesstraffet, förutom det lidande, som ingreppet i den bötfälldes förmögenhetsförhållande innebär, liksom hvarje annat straff äfven är ett andligt lidande, som måhända kan blifva större för brottsliga ur de i ekonomiskt afseende bättre situerade samhällsklasserna än för de fattige. Därvid torde dock böra erinras, att för de förra samhällsklasserna det i en större bildning o. d. bort ligga ett återhållande moment och skapas en större motståndskraft, något som gör, att den brottslige ur denna klass väl också förtjänar detta större mått af andligt lidande.

För att principen i fråga må komma till sin rätt, synes mig tillräckligt, om man i lagen inför en uttrycklig bestämmelse därom, att man vid utmätande af bötesstraff skall taga hänsyn till den brottsliges förmögenhetsställning.

Äfven om man med tillämpande af en sådan bestämmelse icke kan nå det fullt riktiga, något som tyvärr nog aldrig torde nås här på vår ofullkomliga jord, gifver man dock plats i vår lag åt ett humanitetssträfvande och åt en för öfrigt fullt riktig princip, hvarigenom man i någon mån skulle kunna afhjälpa de brister, som vidlåda bötesstraffet såsom förmögenhetsstraff.

Den på grund af Riksdagens skrifvelse, föranledd af undertecknads jämte en första-kammarmotionärs gjorda framställning om förändring i de kortvariga frihetsstraffen tillsatta strafflagskommittén har i sitt till Kungl. Maj:t afgifna förslag, som man väl snart torde hoppas skola framläggas för Riksdagen, föreslagit flera bestämmelser, som på ett förträffligt sätt synas mig vara ägnade att afhjälpa en del med bötesstraffen förenade olägenheter, och en hemställan, i det syfte min motion afser, torde ingalunda kunna verka till hinder för antagandet af strafflagskommitténs förslag, utan vore tvärtom ägnad att gifva en fylligare ram åt de bestämmelser, dess förslag innefattar.

På grund af hvad jag sålunda anfört, vågar jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa en omarbetning af gällande bestämmelser angående bötesstraffet, i syfte dels att vidga de nu förefintliga böteslatituderna och dels att vid bestämmande af bötesbeloppen särskild hänsyn skall tagas jämväl till den brottsliges förmögenhetsförhållanden, och för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en sådan omarbetning kan föranleda.»

*Utskottets
yttrande.*

I skrifvelse den 10 maj 1894 anhöll Riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida i vår lagstiftning kunde införas föreskrift om så kallad villkorlig frigifning samt, därest Kungl. Maj:t skulle finna sådant lämpligt, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag i sådant syfte. Vidare har Riksdagen i skrifvelse den 13 maj 1898 hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, ej mindre huruvida villkorlig straffdom lämpligen kunde vid ringare brott och förseelser i den svenska rätten införas, än äfven huruvida i de fall, där enligt nu gällande lag enkelt fängelse antingen ådömdes omedelbart på kortare tid eller sattes i stället för bötesstraff, andra mera affiktiva frihetsstraff borde komma till användning, vare sig såsom allmän regel eller då domstol därom förordnade, och huruvida sådana eller andra affiktiva straff borde särskildt stadgas för brott emot person, vid iteration eller eljest försvårade omständigheter, när straffarbete likväl ej ansåges böra å brottet följa, samt, om förhållandena därtill föranledde, för Riksdagen framlägga förslag till de förändrade lagbestämmelser, som för vinnande af sålunda angifna syften kunde erfordras. Sedan fängvårdsstyrelsen öfver dessa framställningar afgifvit utlåtanden, beslöt Kungl. Maj:t den 25 maj 1900 att åt en kommitté uppdraga dels att upprätta förslag om skärpning af förvandlingsstraffen och de på kort tid omedelbart ådömda frihetsstraffen samt om villkorlig frigifning, dels ock att i sammanhang härmed vidare utreda frågan om införande af varning eller villkorlig dom samt utarbета de författningsförslag, hvartill denna utredning kunde gifva anledning. Denna kommitté har efter afslutadt arbete den 17 maj 1902 till Kungl. Maj:t öfverlämnat förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen, lag angående straffarbets och fängelsestraffs verkställande i enrum, lag angående villkorlig frigifning, lag angående villkorlig straffdom, lag angående ändrad lydelse af 1, 2, 4, 5 och 7 §§ i lagen om straffregister den 17 oktober 1900 samt förordning om ändrad lydelse af 3 § 7 mom. i förordningen angående mantalsskrifning den 6 augusti 1894.

Enligt utskottets förmenande föreligger det ett så nära samband mellan de frågor, som i berörda lagförslag regleras, och det i motionen afsedda ämne, att det med skäl torde kunna antagas, att, för den händelse Riksdagen biträdde förevarande motion, Kungl. Maj:t icke skulle finna lämpligt att för Riksdagen framlägga ofvannämnda lagförslag, äfven om de i öfrigt ansåges därpå förtjänta, innan en omfattande utredning med anledning af Riksdagens nya skrifvelse verkställdes. Härpå skulle blifva en gifven följd, att förstnämnda förslags framläggande för Riksdagen skulle väsentligen fördröjas. Då enligt utskottets mening

detta skulle vara synnerligen att beklaga, har utskottet, som visserligen funnit åtskilligt af hvad i motionen anförts värdt att taga under ompröfning, likväl icke genom att för närvarande understödja densamma velat i sin mån bidra till att de frågor, hvilkas utredning Riksdagen i sina tidigare skrivelser påkallat, skola längre än nödigt vänta på sin lösning.

Utskottet hemställer förty,

att ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 mars 1905.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservation

af herrar *Zetterstrand, Lindhagen, Segerdahl* och *Jansson*, hvilka anført: »På de af motionären anförda grunder anse vi hans framställning böra af Riksdagen bifallas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det beslut, som år 1903 fattades af Andra Kammaren i anledning af motionärens då väckta förslag. Det hade visserligen varit ganska lämpligt, om de af motionären ifrågasatta ändringarna i strafflagen kunnat utredas i sammanhang med de straffrättsliga frågor, öfver hvilka på sätt utskottet yttrat en kommitté den 17 maj 1902 afgifvit utlåtande. Detta har emellertid icke skett. Och då den af motionären väckta frågan icke står i något oskiljaktligt sammanhang med berörda frågor utan är en sak för sig, så hvarken behöfver eller bör ett bifall till motionärens förslag föranleda uppskof med lösningen af de andra viktiga spörsmålen.

Vi hemställa alltså,

att Riksdagen måtte, i anledning af förevarande motion, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa en omarbetning af gällande

bestämmelser angående bötesstraffet i syfte dels att vidga de nu förefintliga böteslatituderna och dels att vid bestämmande af bötesbeloppen särskild hänsyn skall tagas jämväl till den brottsliges förmögenhetsförhållanden, och för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en sådan omarbetning kan föranleda.»

Herrar *F. Andersson, A. Olsson* och *Wiklund* hafva begärt få antecknad, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
